թեցաւ։ Այս մարմինը (Քահանայութիւնը) բան ամենայնի միաբան էր Վարդանանց հետ եւ գործակից Տիրոնի դէմ մղուած պատերազմին։ Անհնարին որ յանիրաւի պարսաւներ կը բերէ Վարդանանց վրայ՝ իբր յունամոլներու, մոլի նախանձայոյզներու վրայ։

Վահան, որ Վարդանանց գործը շարունակեց, աւելի նեղ վիճակի մէջ էր. իրական պէտք մ'ունէր ամէն տեսակ օգնութեան։ Բայց նա աւանդ Բիւզանդիոնի մնեռնալու քաղաքականութեան՝ կատարեալ ինքնութեամբ գործեց։ Վարդանանք վերջնական ձեւ մը տուած չէին իրենց շարժումին, թէպէտ դուռը պահ մը թողուցած էր իւր նկատումներուն եւ առաջադրութեանց մէջ։ Ներքին եւ արտաքին թշնամութիւններ չէին վերացած. Վասակի տեղ Գրիգոնը կը մնրակէր Պարսիկ ձկտումները. Վահան դիմակ էր. ընդհակառակը Տիրան իւր բոլոր ոյժը գործածեց անոր դէմ. Պերոզ անձամբ մղեց պատերազմը, բան մը զոր Յազկերտ չբրաւ Վարդանանց դէմ։ Այս ծանր եւ գժուարին պարագաներուն՝ Վահան աչք իսկ չդարձուց սէր Հոներուն (Փրպ. էջ 363, 418), սէր ալ "Հռոմ տան", որովհետեւ, կ'ըսէր նա, "զԱրեաց ուժն եւ սատմակութիւնն քաջ գիտեմ", եւ չՀռոմոց շինուլունն ի՝ ինքնունն"[1]։

Վարդանանք եւս փորձով գիտէին Հռոմոց այս նկարագիրը, եւ պատճառն այս է որ պատգամաւորութիւնը չկրկնեցին։ Հռոմը չեն ուզեր օգնել արդէն, զի՝ սէր միայն դաշինք կար Բիւզանդիոնի եւ Տիրանի մէջ, այլ մանաւանդ Յունաց ուզածը Հայոց աշխարհին երկիներումն էր — "Այն էին ի՝ կամ Յունաց աշխարհն, լեռ ալ ջուր (ղերկաւակութիւն) ախորժանութեամբ, այլ է յեռն նոցա (Վասակայ) տասել ի՝ նոյն յեղեալ տապալիցն (Եղիշէ, էջ 72)։

Ուրեմն ենթադրութիւն մ'է Վարդանանց եւ Վասակեանց գործերը յունասիրութեան կամ պարսկասիրութեան քաղաքականութիւն մը նկատել։ Այս խնդիրը կարելի էր բոլորովին մեկդի նետել՝ եթէ մեր պատմութեան ամենէն փաստաւոր դէպքին բնութիւնը փոխելու չծառայէր իբր ենթադրութիւն կամ վարկած։

---

1 Փրպ. էջ 358, 362, 400, 423, 514. — Մեծն Վահանի բոլոր պատերազմներուն մարդ մը միայն, Վահանի արքանեակը Ներսեհին Ղերպարդս, որ էր ազգաս յոյն ընկաս այն ընդհարումին մէջ, որ սասանեցուց սասանեանց ոյժը. — Վահանի ամնարկան խոքիսութիւն եւ այլ յոռի միջոցներ են որ կը կոչեն Հռոմոց գիւանագիտութիւնը, պէտք է պատմութեան վէճերը. Au reste nul scrupule: l'intrigue, le mensonge, la trahison sont armes légitimes. Դոսֆ. էջ 668։

ՅՈՒՅՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐՈՑ ԹԱՒՐԻԶԻ

Գ.

Ցուցակ Ձեռագրաց Գրադարանին Լիւսաս Թաղի։

(Շարունակութիւն։)

3.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

?

Թուղթք։ 140։ — Մեծութիւնն 23×16×5 սմ.։ — Գրութիւնն՝ երկսիւն, իւրաքանչիւրը 18×5 սմ.։ — Գիր բոլորգիր. թանաք սեւ. վերնագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր. տող 27–32։ — Նիւթ՝ թուղթ։ — Ամբողջ կաշեպատ փայտ։ — Մանաւանդ Պաւղոսեանց՝ սկզբէն եւ վերջէն երկ-երկու թերթ, հին երկաթագիր աւետարանի մասցորդ։ — Հանգամանք գէր. կազմը պատուտած, թերթերը հինցած, մաշած, շատը պակաս։ — Դատարկ թուղթք հայ։ — Պատկերներու լուսանցազարդերը չկան. զարդագրերն ու քանի մը փոքր խորանները անաւարտեստ։ — Գրիգ. Յովհաննէս. թուական, տէր եւ տեղ անծանօթ.

Մատեանս է Աւետարան, որ կը պարունակէ. 1. կանոնք, որոնցմէ միայն կը մնայ էջ 1ա—բ։ 2. Մատթէոս սկիզբէն պակաս. էջ 2ա—42բ. 3. Մարկոս. էջ 43ա—70բ (վերջէն պակաս)։ 4. Ղուկաս, էջ 71ա—113բ։ 5. Յովհաննէս էջ 114ա—140բ (վերջէն պակաս).

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. Էջ 2ա. Զառանի զաղուին ցին զուշն տարաւ զգրչակին։ (Ընդ) խարարն զալաեցոյց։

Էջ 74ա. Տէր յն փրկեա զմեզ ի ժամանակի չարեաց սատի. սկ սկ սկ։

Էջ 91ա. Տէր յն ողորմայ յոհանէսի անաբժանին։

Գլխաւոր յեղափոխութիւնք կորուսած թերթերուն մէջն է։

4.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ռ-ԺԱ = 1562։

*Թուղթք։ 204։ — Մեծութիւնն 26×18×4 սմ. — Գրութիւնն՝ շատ պարզ, երկսիւն՝ իւրաքանչիւրը 21×6 սմ.։ — Գիր՝ խոշոր բոլորգիր. թանաք սեւ. վերնագրերը, սկզբնատողերն եւ սկզբնատառերը կարմիր, տող 26։ — Նիւթ՝ մագաղաթի նման ընտիր թուղթ։ — Ամբողջ բոլորովին նոր, խաւարտէ, վրան պատուած մանիշակագոյն ընտիր moire. — Հանգամանք՝ բոլորովին նոր եւ մաքուր։ — Մանաւանդ Պաւղոսեանց՝ սկիզբէն եւ վերջէն մի մի թերթ, երկաթագիր աւետարանի մնացորդ։ — Դատարկ թուղթք էջ 1ա—2ա, 55ա, 93ա—բ, 159ա, 203բ–204ա։ — Պատկերներ, լուսանցազարդերը եւ զարդագրերը առանց ներկի, լոկ ուրուագծով եւ բաւական անարուեստ։ — Գրիգ Պետրոս արեղայ. տէր Մահտեսի Ռափէլ. տեղ Հաւարուս կամ Ընկուզակ գիւղ. թուական Ռ-ԺԱ = 1562։

Մատեանս է Աւետարան կը պարունակէ Մատթէոս՝ էջ3ա – 54ա. ցանկ Մարկոսի՝ էջ54ա—բ. Մարկոս՝ էջ 56ա—90բ. Յաւելեալ յն առաւաւտուն՝ էջ 90բ – 91ա. ցանկ Ղուկասի՝ էջ 91բ –

digitised by A.R.A.R.@

92բ. Դուկաս՝ էջ 95ա—158ա. ցանկ Յովհաննու՝ էջ 158բ. Յովհաննէս՝ էջ 160ա—202բ.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. Էջ 1բ եւ 2ա անունցան յիշատակութիւնք 1872 թուէն՝ երեսիայեց ծննդեան:

Էջ 94ա. կամեմ ոչ ես առ իս կալայ զնբ աւետարանս ի հալալ ինչից իմոց էշատակ հոգոյ իմոյ տուի ի դուռն շինկանայ ՅԵՏԾԻՆ. Հայրապետութեան տէր ակոբին, եւ ազատաւոր եկեղեցուս տէր մկրտչի եւ տէր բարսեղի. եւ անուանս ուստի անայ, կամ եղբայր կամ եղբայրդի կամ ազգական կամ -նդանի (= ընտանի) ով որ գալի անե այս եկեղեցոյս (5 տող քերուած):

Էջ 158ա. ԶԲրաւ զ՝նբ աւետարանիս զպետրաս աբեղայս յիշել ի տէր եւ դուք յիշեալ լիջիք ամէն.

Գլխաւոր յիշատակարան. Էջ 202բ—203ա. Փառք եւ հաճայդոյ անբաժանելի՝ նբ երրորդութեան հաւր եւ որդոյ եւ հոգոյն որբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս ամէն: Արդ գրեցաւ՝ նբ աւետարանս ձեռամբ փիծուն եւ բաղմանեղ գրչիս եւ սուսանուն պիտրասս. արեւզայի. ի ինդրոյ. բարեմիտ եւ հեղայՀոգի միշտաչի սվեէ կուչեցեալ. յանինչ յիշատակ հոգոյ իւրոյ. եւ ծնողացն հաւրն որբիկամ քահանային. եւ մաւրն իւրոյ. սեվլիկին: եւ եղբարցն. սաղաթիէլ կրատեաւորն եւ քրովբ սարկաւագին եւ գանիելին. եւ մարգարէին. եւ քվերացն սահակին. եւ մարիանին. եւ հիւսինին. եւ եղբայր որոյ. ուանխոին. Եւ ամէ յարեան մերձաւորացն. կենդանեաց եւ ննջեցելոցն. ամէն. Արդ գերեցաւ ի. թվաբերութեան հայոց տասմարիս ութ: իշ զանուանթիւ. չահ թասմազին. որդոյ խանչելի. ի դաւն եւ ի նեղ ժամանակիս. որ է որդոյ հաւր հայկազանի իւրեանց ի կիզկուն տանս ազատանից գրիգորիսի (վերջին բառը յետոյ ջնջուած, քերուած եւ լուսանցքի վրայ անշնորհք գրչով գրուած "Ցի ոմանէս). գերեցաւ նբ. ամ. ի գեղոյս. հաւասաւս կոչի. որ է Հինգուզպան Արդ է անկեալ (= երես անկեալ) ազատչմբ զանեսեան. կարգալով կամ աւրինակելով յիշեցեցէք զմաքրապիալ ազատեմ ձեր. Զհայրապետ աբեղէս ուսաս ցիլս. եւ Հաճայազատ. քահանայ. եղբայր որբին. եւ հանդերձ. ծնողաւք. եւ հարազատաւք ամէ: Եւ զրազմայմեղ գրչիս. պետրոսի. աբ"ղա". խաչրուսթիւ եւ սղալանաց. անմեղագիր լերուք. Զի զկարս այս ունէաք յիշեցեցէք ի քն. ամէ. Եւ յիշողացդ պարգէ (= պարգեւէ) տէր ամ. զիւր աղբայութիւնն ամէն. Յիշեցեցէք. Զմարիան ազատխարոզն. որ Զմեզ կերակրեաց ամէն. ամ զձեզ ամէն:

Էջ 204բ. յիշայտակ է նբ աւետարան Սանոյի որդի գերեւորին կամ պապային որ անուէնի ձեռնէ ազատանք (եւ գրչափարձեր, բոլորն ալ նոր գրով).

5.

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՋԻ = 1458.

ԹՈՒՂԹՔ 257: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 21×15×5 սմ.: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ պարզ եւ մաքուր, երկսիւն՝ իւրաքանչիւրը 15×5 սմ.: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր. թանաք՝ սեւ, վերնագրերը, սկզբնատողերն ու սկզբնատառերը քաց կարմիր, քիչ մնացմ կանաչ կամ վարդագոյն, տող՝ 22: — ՆԻՒԹ՝ մագաղաթանման ընտիր թուղթ: — ԿԱԶՄ. բոլորովին նոր, խաւաքարտեայ, երեսը անցուցած ընտիր մանիչակագոյն moire. — ՄԱԳԱՂԱԹԵՆԻ ՊԱՀՊԱՆԱՆ չկայ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ բոլորովին նոր ու մաքուր: — ԳԼՈՒԱՐԳ ԹՈՒՂԹ՝ էջ 1ա, 70ա 71ա, 117բ-118ա, 194բ-196ա եւ 257բ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՁԱՐԴՆԵՐԸ, խորանները ու մեծագիր պատկերները բաւական անարուեստ: — ԳՐՈՂ՝ էջ յիշուած տէր Յովհաննէս աբեղայ. տեղ Աղբակու Ապիսթան գիւղ. թուական ՋԷ — 1458:

Մատեանս է Աւետարան. կը պարունակէ. Մատթէոս՝ էջ 2ա — 69բ. Մարկոս էջ՝ 72ա — 117ա, Դուկաս՝ էջ 119ա—194ա, Յովհաննէս՝ էջ 197ա—255ա. ցանկ, Նախադրութիւնք եւ կանոնք չկան:

• ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ (օտար գրչէ). էջ 257ա. Զվերջին ոտ[աց]ոց նբ աւետարանիս ուշատակս քՀնս որ ատաց ըզսա հալալ արդամբ իմոց: յիշատակ հոգոյ իմոյ. եւ ընթանայ իմոց: Դարձեալ յիշեցեցք. մՀտնեի տէր ուշատակեան. եւ զկարն իմ կուկատար. Թատալի. եւ մայրն իմ. նազլամն. ամէն: Դէնէլ կրկին յիշեցեք ուշատակէս Երէցն. եւ ըզկողակիցն իմ. աչիաշէն. եւ զորդին իմ զէր գրիգորն. եւ զդստերքն իմ: սատրիկն. ուլլամն. ուլլամիեն. մարամն. ուռՀին: ամէն: Դարձեալ յիշեցեք տէր գրիգորն. եւ զկոզակեց իւր ապվարն. եւ զորդիքն իւրք. վրդանեան. Թատալի. մինթարն. խաչատուրն. վարդանն. եւ գուսարն իւրք. նազլամն: ամէն. Դարձեալ կրկին յիշեցեք զտէր ուշատակեան. որ եռաւոր ընձա ի դուռն. նր. յակոբայ մէկ ճաշտ գիրք մէկ աւետարան. ա. սաղոսարան. ա. ժամմագիրք. բ. մաշտոց. անջինչ յիշատակ հոգւ իմոյ ամէն թվին ռ. ի. բ. Հայր մեր որ յերկի՞.

Գլխաւոր յիշատակարան. Էջ 255բ—256բ. փառք եղակի եռաՀիւսակ դասանութեան. ապէնիալին կատարեալ. եւ անսահմանելի՝ այ հոր. այ որդոյ. այ հոգւոյ. յաւիտեանս ամէն: Շնորհիւն այ ամենակալի. եւ նորին աւգնականութիւնք աւարտեցաւ. եռաՀրաշ. եւ Հոգիաչարք աւետարանս զոր էր շաղկապեալ երանեալ աւետարանչացն. ըստ բաղմերանգ. գունոց ի մի սատայն անգնելով Հանճար. զոր արուեստակեալ անուշոյոց ծաղկանց իւրփիրական կազմութիւն որ ըստ Հոգոյն յատկութիւնք իմանալի զանազան որակութիւնք. գաղափարելով, ըստ յաքունց արուեստիցոյն. դասակգելութեանց. առ ի յեկեղեցոյ յարմարութեան. յօրհնաբանութիւնք գլխոյն պատշաճեալ զի յայտանեալ կատարելութիւն. Զորք աւետարանք ի բաղում պատճառաւ: Զորեքկերպեան կենդանիք: Մարդ: Առիւծ: Ցուլ: Արծիւ: Զորք նիւթ աշխարհիս: Հող. Ջուր: Հուր: Ա՛ւդ: Հակառակք անհաշտելիք եւ սիրելիք անբակտելիք: լոքք. լոքք. գիր անուան երրորդութեան: հայր. որդի: հոգի: Զորք գեղք բխեալ ի դրախտն: Փիսոն: Գիհոն: Տիգրիս: Եփրատեա: Զորս անգիւնս. եւ եղիւնք սեղանոյն: Զորք գեմք խալին: եւ այլ բազում պատճառս. յորս գաղափարի չորեքեան աւետարանիչքս: Զի Թէպետ, եւ բազում բանք ի սոսա որ երեւին ներհակք միմեանց, այլ քաջ ճշմարիտք յոյժ միաբանք միմեանց: Արդ աւելալ ազատասերնիք մանկունք նոր սիոնի. զհրամանս կենարարին մեր՝ Յի՛: ընթերցցիք միշտ յեկեղեցի՛: զի ձեզ եւ ինձ ազորութիւն որ զակաւ գերք գրեցի: ի Թվին հայոց: ՋԻ: Արդ եռ յՀանէս կրուեաւ ասասցո՝: զնբ աւետարանս: ի հալալ արդանց իմոյ: յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց. եւ ամ արեան մերձաւորաց իմոյ: Հոգն իմ պարսն Թուամին. եւ մերն իմն բազդաւորին. եւ քեռն իմն սուլտանին եւ զաւակացն

digitised by A.R.A.R.@

իւրոց. մեռոպի. եւ ալանի եւ գուլխաթունի։ եւ փեսաին իմ յայսոքիս։ եւ մը իւրոյ սաղթի։ եւ հոգեւոր մոր իմ գունչի եւ դատերն իւրս մարթաի։ եւ կենակցին իւրս զանդիշին. եւ մայրենամին որ (երկու տող բաց թողուած) Ցամս ձեռապատում վերագիտողի աղաչս Նախանգի երկոտասան գաւազանացս աթոռս բարգաւդիմէսի առաքելոյս տն հայրապետի արշեղնկի. եւ ոտացոցի սորս Շէնէս կրնաւորի. որս յիշատակ ոգս Հոգոյն եղեցի։ Ո՛վ դառք լուսերամ-ից յորժամ հանգիպիք նք աւետարանս յիշեցէք ի նք յաղօթս ձեր զվերոգրեալ անուանքս ի սմա. եւ ձեռ ողորմի ասացէք բոլորով օրաիւ. եւ լի հաւատով. եւ ձեռ ձեզ ողորմեցի ամէն. եւ որ ձեռ ողորմի ասէ. Ճ ապատիկ ասցէ։ յեր։ Եւ յոհանէս աբեղայս տասա-ցս զնք աւետարանս յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց. եւ եղոս ի գուսան նք յարութեն. ի գեւանդն ասփ-սթանն կոչեցեալ մի ոք իշխեսցէ հեռացուցանել. եւ որ խնամ տարցէ ձէր յեր։ ամէն։

6.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(1688 էն առաջ)։

ԹՈՒՂԹՔ 297։ — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×19×7 սմ.։ — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ շատ մաքուր, երկսիւն, իւրաքանչիւրը 16,5×6 սմ.։ — ԳԻՐ՝ բոլորգիր։ Թանաք սեւ. վերնագրերը, սկզբնատողերն ու սկզբնատառերը կարմիր եւ կապոյտ. տող՝ 21։ — ՆԻՒԹ՝ թուղթ ընտիր եւ ողորկ. բացի սկիզբի եւ վերջի երկ-երկու թերթերէն՝ որոնք մագաղաթէ են եւ դրուած իբր պահպանակ։ — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ. առաջին կողին վրայ ազուցուած են երկու արծաթեայ խաչեր եւ երկու ոսկեայ փոքրիկ խաչելութիւններ. վերջին կողին վրայ դարձեալ արծաթեայ խաչ մը. երեք խաչերն ալ զարդարուած են կարմիր ու կապոյտ գնդերով։ — ՄԱԳՂԱԹԹԵՌ ՊԱՀՊԱՆԱԿ են 1, 2, 296 եւ 297 թերթերը, բայց նոր ու առանց որեւէ գրութեան։ — ՀԱՆԳԱՄՈՒՆՔ՝ բոլորովին մաքուր ու անվնաս։ — ԴԱՍԱՐԿ ԹՈՒՂԹ՝ էջ 1ա-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-11ա, 12բ-13ա, 153ա, 240ա, 291բ-297բ։ — ԼՈՒՍԱՆԾԱԶԱՐԴԵՐ խորաններ, փոքրադիր պատկերներ շատ կան, բոլորն ալ նուրբ եւ գեղեցիկ գծագրութեամբ, մանաւանդ շատ արուեստաւոր ներկուածով. նուազ յաչող են աւետարաններու շրջ մեծադիր պատկերները, որոնց գունաւորութիւնը շատ լաւ, բայց համաչափութիւնը քիչ մը պակասաւոր է. — ԳՐՈՂ են անծանօթ. թուական 1683էն առաջ։ — Սոյն գեղեցիկ ձեռագիրն իբր սրբութիւն կը պահուի աւանդատան մէջ եւ է ուխտական գիրք. բարեպաշտ մարդիկ ուխտի կու գան անոր՝ յատուկ ընծայաբերութեամբ. կը կոչուի "Մ. Սարգիս աւետարան,, յանուն եկեղեցւոյն։

Մատեանս է Աւետարան. կը պարունակէ Եւսեբիոս Կարպիանոս էջ 3բ—4ա, Կանոնք՝ էջ 5բ—12ա, Մատթէոս էջ 14ա—95ա, Ցանկ Մարկոսի՝ էջ 95ա—96ա, Մարկոս՝ էջ 97ա—152ա, Ցանկ Ղուկասու՝ էջ 152ա—բ, Ղուկաս՝ էջ 154ա—239ա։ Ցանկ Յովհաննու՝ էջ 239բ, Յովհաննէս էջ 241ա—291ա։

ԳԻՐՔԱՏԱԿԱՊԳՐՈՒԹԻՒՆՔ (կազմի վրայ, առաջին արծաթեայ խաչին մէջ փորագրուած) յիշատակ է նք խաչս Թաթոսին Թաքատին Թվ. ռ ՃԵԳ։

(կազմի վրայ, երկրորդ արծաթեայ խաչին մէջ փորագրուած) Ցիշատակ ի տէր Սբ Սարգիսի աւետայ վարդան եւ մարգեան. Թէ. ռ՚ն։

Էջ 239ա (բուն գրչէն). Զմեղաջ պառաւեալ եւ զանպիտանս ազատեմ յիշել ի տէր. եւ դուք յիշեցէք. լիցիք յիշուում գլ՚։

Էջ 240ա կայ կնիք մը "Քէ ծ.ռ. Ալան,, մակագրութեամբ։

Ե.

Յուցակ ձեռագրաց Մ. Ամատեանին եկեղեցւոյն Ղալաշի կամ Բեռդիանի։

1.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

2կ = 1311։

ԹՈՒՂԹՔ 348։ — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 38×27×11 սմ.։ — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ շատ մաքուր, երկսիւն, իւրաքանչիւրը 25–38×7,5 սմ.։ Միջին լուսանցք 2 սմ. ստորին լուսանցքները մինչեւ 7 սմ.։ — ԳԻՐ՝ շատ խոշոր բոլորգիր. թանաք՝ սեւ. սկզբնատողերը, վերնագրերն ու սկզբնատառերը կարմիր. տող՝ 18–19։ — ՆԻՒԹ՝ հաստ եւ ընտիր թուղթ. — ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ փայտ. կաշին վրայ ալ (նոր մնալու համար) անցուած է սեւ լաթէ շապիկ. առաջին երեսը ամբողջ ծածկուած է արծաթեայ տախտակով, որուն վրայ ծաղիկներու եւ այլ զարդերու մէջ նկարուած են խաչելութիւն եւ ուրիշ ինը սուրբ նկարներ. տախտակին շրջապատը փորագրուած է հետեւեալ յիշատակութիւնը. "ՍԲ ԱԽԱԾՆԱ ՆԵՏԵՂԵՑՈՒՆ ԹԱՐՎԷԶԻՆ ԹՈՒՆԻ ՌՄՊՈ ԶԵՌԱՄԲ ՏՐ ՄՈՎՍԷՍԻ ի ՑՈՇԱՏԿԻ ՍԲ ԱՌՆՏԱՐԱՆՆ ԱՐԾԱՔԵՆ ԹԱՐՎԷԶՅԻ ՍԱՐԳՍԻ ՈՐԴԻ ԹԱԴՈՍԻՆ ԵՒ ԹԱԴԷՈՍԻ ՈՐԴԻ ԵԴՈՒԱՔԱՐՆՆ ՈՐ ԾՏՈՒՆ ԻՒՐՈՒԱՆ ԾՆՈՒ,, (մնացեալը, որ 11 սմ. տեղ կը քանի, կտրուած ինկած է)։ Տախտակին վերի կողմը գծագրուած է օղակ մը, որմէ բարակ շղթաներով կախուած են 10 արծաթեայ խաչեր եւ մէկ մատանի, որոնք ուխտի եկող քարեպաշտ մարդոց նուէրներ են։ — ՄԱԳՂԱԹԹԵՌ ՊԱՀՊԱՆԱԿ չկայ։ — ՀԱՆԳԱՄՈՒՆՔ լաւ։ — ԴԱՍԱՐԿ ԹՈՒՂԹ՝ էջ 1ա–4բ, 11ա–բ, 21ա–բ, 269ա. միւս պարապ էջերը լցուած են բազմաթիւ յիշատակութիւններով։ — ԼՈՒՍԱՆԾԱԶԱՐԴԵՐԸ բաւական արուեստաւոր. աւետարանչաց առաջին երեսներու խորանները շատ նուրբ եւ արուեստաւոր. այսպէս են նաեւ նոյն երեսներու զարդագրերը։ էջ 5բ–10ա դրուած կամարները եւ էջ 12ա–20բ դրուած 18 մեծադիր տնօրինական պատկերները եւ էջ 22բ, 114բ, 174բ, 269բ դրուած չորս աւետարանչաց պատկերները նուազ յաջող են։ — ԳՐՈՂ՝ ձեր քահանայ նկարող Թորոս սարկաւագ, որ իր անունը յաճախ պատկերներու տակ եւ մէկ-երկու տեղ մանրանկարներուն մէջ հիւսելով կը յիշէ. տէր՝ գրիչը ծեր. տեղ՝ անծանօթ թուական 2կ = 1311։

Մատեանս է Աւետարան, որ կը պարունակէ Ամմոնի աղեկանգրացու՝ էջ 5բ—6ա. կանոնք էջ 6բ—10ա. պատկերներ՝ էջ 12ա—20բ. Մատթէոս՝ էջ 23ա—114ա. Մարկոս՝ էջ 115ա—173բ. Ղուկաս՝ էջ 174ա—268բ. Յովհաննէս՝ էջ 270ա—338բ. յիշատակարանք՝ էջ 339ա—348բ. ցանկ եւ նախագրութիւններ չկան։

ԳԻՐՔԱՏԱԿԱՊԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. էջ 6ա. Զառաջին եւ յետին կազմոց նք աւետարանիս սաւանաւն

digitised by A.R.A.R.@

յունքի աթեղոնս. կազմեցի նը աւետարանս ի վայելու

պէս հաստատուած փառք ի սկզբան. եւ որ ընդ անբնութեան. եւ ակի. եւ եղական եւ եռափափագ փառաւորեալ արքայ անդնդական երրորդութեան. նմա փառք յաւիտեանս ամէն։ այսմ անծայրածաւալ ծովէս բարձանեալ. վշտակք ծածին գեղոցն. առ ի յարբունս մի գեղեցկաչէն բուրաստանին։ ուռոդելով զսեղանեալն փիթիխազարդ ծաղկանց։ կենդանացուցանել զոբբաւիրաց անձինս։ Ո՛վ նորագոյն հրաշիցս եւ յաւերաւաքաւ ձայնացս, քաւահոլով ընթերակայքն, բողոքք արփիաքարք դասիարին. Ահա առեալ կամբերգեան եւ լուսատեսիլ մարդարտափայլ բերնաւորեալ ծիրանակիր թագաւորական։ զՀոլանս երկնի եւ ծովու բերելով զտիպ. քան գարնանային ծաղկաթագ գունատեսիլ. երկն երկին բերելով զհոգ անուշութեան. որպէս վարդն յաւրինակ արեամբ նահատակելոցն. եւ համապղծին սպիտակագեղեսս. զմարգարտի առեալ զնմանութիւն. ի զարդ պայծառութեան կուսանացն։ Ջնոյն եւ երկնագունական ծովանմանն. Նարգոս. զազգի ազգի հանդէս նահատակութեան. զառաքինեացն բերելով զկերպ։ յորս ընդ ոլորսս տիեզերքաց ցնդեալ զհոգ անուշհոտ յոգիս մեռելոցն ի հարսանիս երկնաւոր փեսային։ Ապա եւ զՏ՚նէ ծիրանակիրն մանուշակ զթանգաւորական զգեցեալ շղթայս բերեալ զարքունի երկնաւորին. մինն միայն ընդարեալ եւ զատեալ բոլորսահան բազմանաւք. ոչ որ նման նմա։ ի խաչն կամաւ մատուցեալ զանձն պատարագ կենդանւոյն հաւր։ եւ գիրկս արեալ համագումար երկոսանան աստբելական զնգի. ընդ չորս բարձանեալ յաղոյս քարտզուրեան չորս անկիւնս աշխարհիս, երիս, երիս քառանկիւնակ զերրորդութիւնն եդեալ պահապան. առաքելով զնոսա երկուս երկուս. վեցեակ թուով։ ընդ վեց դարս կենդանոյս։ առ ի մերմէ զորոմն ազգականագիր բանաւարկուին։ Ապա եդեալ գրուակ եւ մատանի. ի վերս այլոց եւս ութեակ թուոցն. զմաթիէոս, մարկոս. զուկաս. յովհաննէս. որք քառիւք վկայեալք. ասուծոյ հոգւոյն ազդմամբ. հնչեցուցանեն զիսդս. ի լուսոյս ընթանալոյ բնաւիս. առաքելական բարի։ Ի՞սմաթէոս զմարգեղութեանն յուցանելով զկերպ։ Որպէս վարդն բազմաթերթ. կարմրագունակ անուշահոտ. զմարդկան գաժանութիւնս հոլովէ. բերելով ի չիմս անուշահոտ. զանձն։ ոչնաւրէնութեանն զգիտութիւն։ Ապա եւ համապարանն։ Մարկոս, թագեալ զներկիցս բազմանեանութիւն առաւծարար յարձակեալ ի վերս գիշերոյն. կորզեալ եհան զմեզ ի մեղաքաւալ. որ ոչ ցնեալ մեքենայիս Նորայ. լուսերանգ մարգարտափայլ սպիտակագեղեսս աւաղանին շնորհաւք. զարգարեալ խաւնեաց զմեզ ի յերամն ծածագեսս լուսեղէն հրակերոցիցն։ Զ՚Ջնէ եւ երկրագունական ծովանմանն Նարգոս. զզուակսս առեալ գկերպ. յաղոյս հոտոյն անբաւութեան. որ գնաւորդսն հանդերձ ծովուն կենդանեաւք առհարաւակ միահաղոյն զհոտ իւր ցնդեալ թմբրեցուցանէ զընաւս առ. ի լուսաւորել զերոյրս իւր առաքեսաւս ծածին վշտակքն որպէս եղն ամոլոց արտհրաբաւ աւետարանին առ ի խել գիտաշ մեղացն. եւ կակղացուցանել բանիւքն կենաց. առ ի լընդունել զլուծ ապաշխարութեան։ Ո՛վ պատուական անուշհոտ փունջ մանուշակի. ծիրանակիր թագաւորաբնեանց յավհաննէս. որ զատեալ բաժանեցաք ի յոքանց ընկերացդ. կրելով ի քեզ զթագաւորն երկնաւոր. եւ որպէս արծիւ ալաթեւ բարձրացեալ ի վերոյ քան զերկինս։ զծնունդ հայրական առանձնական ընդհատրեալ. հնչեցուցեալ ի լսելիս համաստեղից ծաղկելով զվրիպագին դաւանութիւն։ յորս եւ դու. Ճողոպրեցար ի սայթաքմանէ գնացեալ նորա. անաղա պահելով զկուսութեան առագաստն. հրաբեղեր զմեզ լինել. քեզ ուղղեկից. արարածակգ հատանելով լուսաւոր ճանապարհս։ առաւաւտեսն. քեզ միաւք հանդերձ առ արեգական արդարութեան. փածին որդին այ։ առ որ անձկացեալ եղեալ ունելով զքեզ բաբեխաւս ծերի գծոցի սորա եւ ծնողաց իմոց ամէն։ Ընորհիս. ան սկսա եւ զորմանութեամբ նորին կատարեցի. գեղեցիկ ծածին բուրաստանս։ յորում ծառաստանկք քառադէմք։ բողոքք սաղարթ առեալ բան գարնանային եղանակաց շարագրութեան. բերելով յինքեանս. զոսան ուղեշարակ։ զտերեւն բազմիայլ։ զվաղինն բիւրազան։ զզուսոն քաղցրագամ եւ անուշահոտ։ սաղով որգեաց մարդկան։ ի վերուստն կենդանագաւառութեանս։ Ցամի, հարիւրից եւ թանց։ եւ սասանց վեցից։ (տանին ալ գրած "թվ։ չկ՚ր) սարբերութեան հայոց սուտարիս։ եւ յոգնամեղ եւ տաւաղեալ գրիչս ծեր քահանս։ յանկ հանեալ աւաղանի զսա բաղում ի՞անիս։ եւ մեծաւ աշխատութեամբ։ յամենայնս։ եւ ի սաղոյ սարդնակէ։ զոր ի բազմաց վշտեալ։ սառաց զսա գանձ անապական յերկինս։ ուր ոչ գող մերձենա։ եւ ոչ ցեց ապականեն։ ի վերուստն մանկանց եկեղեցոյ նոր սիոնի։ Ցամն ծնդասիս ան կատարեցի հայոց կանոնիսն։

Էջ 342բ (այլ գրիչներ). 1. Ով գասք քահանայից յոտիամ ընթեռնուք զնգ աւետ(արչ)ան յիշեցեք ի նգ տաղաւթս ձեր զանարժան զուսուտանուն եղ նմա զոր աբրահամ մերդին որ հանդիպեցոյ ի գալարեդ. ի թուին. հայոց մեծաց Պղգ (= 1444) յաւգուստս. է գյիշողքս քն յիշէ։ — 2. Ով գասք քահանայից յոտիամ ընթեռնուք զնգ աւետարանս յիշեցեք. ի նգ տաղաւթս ձեր զանարժան. զուսուտանուն կպոս, ալանիցեի. զոր ասչ ապրակուենդի. որ հանդիպեցայ ի թանէդ. ի թվ. ՉՅԹ. ով կարդայ ամն ողորմի առէ մեզի եւ Նորաս։ — 3. Կարդաղութեանին ամենակալին այ հաւր անմահի. որդոյ միածնի եւ ազատիչ նգ հոգոյն. եղեւ հրամանն յարարչէն ամենեցուն որ եւ շնորհ գարձման ի յանցաւոր աշխ(արչ)էս. եւ ի մեղոց գարձումն, եւ ճանաչել զմանապարհս արգարութեան խարսեալ որ կորեցեալն է մանչխանուն, եւ ի հալալ արգեանց իւրոց. մ։ գիւ։ ի նուէր նգ կենսաբեր աքանչել(ագ)ործ նգ աւետարանիս որ է սոյ բժիշկ հոգոյ եւ քաւիչ մեղաց։ Բարեխաւսութեամբ նգ աւետարանիս եւ սրբոյ ծածանին թագոյն քն զամենայն մանչխանուն ամէն։ Ով գասք լուսերամբ յիշեցեք ի մաքրափայլ եւ մեղաւաքաւիչ յաղաւթս ձեր զմանչխանուն։ եւ զծնունդն իւր զկարիչ եւ զթանգաթիկին. զսարգիս։ աղաերաց։ գրիգորիկն։ գյովսանէան. զՊարսան։ զմկրտչն։ զհառամ տիկնին։ զաղատն։ զգորդն։ զշրուանն։ (շարունակութիւնը էջ 343ա) եւ զառաքելիկնն։ զյովանն։ եւ զաւագի մայրն. յիշեցիք ի նգ յաղաւթս (ձ)եր եւ քն զձեզ յիշէ ամէն։ Ով մանչուանք նոր սիոնի յիշեցեք ի նգ պատարագս ձեր զմանչխանուն, հաստատս մատուցեք յայանութեան ճրագաչալ։ զկամարձմանն։ եւ զնշածնի պատարագն անթերի։ եւ այս նգ աւետարանիս ոչ գիտ եւ. ծախ եւ գրաւական. անպատմաւ լինի եւ ով զգ յանդգնի կամ ծախէ. կամ գրաւկանէ, կամ բաշխէ, ընդ աւրինաւք գասուի ամէն։ Եւ յայսմ

digitised by A.R.A.R.@

ժամուս կարգեաց մամայխաթունն զկոստանդ քահանայ իւր հոգեւոր զաւակ եւ նոր մամայխաթունն զնոր աւետարանս ի ձեռն կոս(ս)տանդ քահանայի. եւ այլ ոչ իւր խաչքն եւ գաւազան հետ այս աւետարանիս լինի ոչ տրցոյ եւ ոչ գաւառ. բայց կոստանդ քահանայն գիտէ. եւ քի փառք ամէն։ — 4. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցէք ի մաքրափայլ եւ ի մեղաքաւիչ յաղօթս ձեր զլուսեղէնն եւ զկենակիցն իւր զթանգիսխաթունն. եւ զիւրոնց զաւակն զլիհանմէլիքն եւ զգուլլուսանն. եւ խնդրեցէք սոցայ մեղայս թողութիւն եւ քի զձեզ յիշէ յիւր ողորմութիւնն եւ ձեզ փոխարէն տացէ յիւր յաղթապատութենէն ամէն քի ՀԵՏ։

Էջ 343ա (այլ գրիչներէ). 1. յիշեցէք զեղխաթունն եւ զգեղգի եւ զլուլուն. յիշեցէք զգալին եւ զգրիգորն եւ զմայն իմ եւ զոլուն ի քի ՀԵՏ ողորմի ով զուլուն յիշէ. յիշեցէք ի քի զգաւրգանն, եւ ոգայ հասակաւ որ փոխեցաւ ի քի զգաւրթշէն յիշեցէք եւ ՀԵՏ ողորմի տացէք. ամէն տարի ե գկ խաչացաւ։ — 2. յիշեցէք զկոստանդն զի աւետարանս նմայ է հաւատաս։ — 3. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցէք ի մաքրափայլ եւ ի մեղաքաւիչ յաղօթս ձեր զայր գովլուշան եւ զանուն իւր զիլիմէնգիք եւ զՀՈՒՆԱՆ զաւակն իւր ուսուիշ եւ զկանգուցեալ ծնողս իւր զիսշամ եւ զգիլլաս խաթ(ուն) եւ իպամէլիքի ծնողս զոնակիցն եւ փրթի խաթուն ով հաւատացեալ ժողովուրդ ով հանգիոկք իւրենց մեղայն թողութիւն խնդրէք եւ ՀԵՏՆ զձերն ոչ յիշէ։

Էջ 343բ. 1. Ով գաւազ լուսերամից յիշեսջիք ի մաքրափայլ եւ ի մեղայաքաւիչ յաղօթս ձեր զմամայխաթունն եւ զծնուզան իւր զվարդ եւ զկոնանդակինն գլուսանն եւ զծնուզան իւր եւ գուս յիշեսլիք(ք) ի քի, ամէն եւ յիշեսջիք զսիր ուսէին յաղօթս ձեր, եւ զլուսհարակինն, եւ զսիրայխաթունն եւ զծնուզան իւր ամէն։ — 2. Ով գաւազ լուսերամից յիշեսջիք ի մաքրափայլ եւ ի մեղայաքաւիչ յաղօթս ձեր զաւան. եւ զծնուզան իւր զնայիկ քահան եւ զեկենակինն եւ եկն պարոն աւաքն իւր կամաւն եւ կամաւ միարան նր աւետարանիս եւ ի հալալ արգեանցն խոստացաւ ի յայսմ տարի։ բ։ գկ։ ձիթապուին հասցնեմ կարողութեամբն ՀՅ, յիշեսջիք եւ գնփսիմայ եւ զծնուզան իւր եւ զծաղկաւորգ զաւան իւր զյովանեսէ, բազմայաժամանակեայ։ — 3. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցէք ի մաքրափայլ ազ. ձեր զայմանքն եւ զքանմանքն զր միայրան կոչեցաւ միայրան նր աւետարանիս։

Էջ 344ա. 1. Եւ խանայ շանհազաբ. հմանեցի. տվի. նր. խայիկ յաւետարին մէկ տրան. վանք, ՀԵՏ. իմ. միայրս տայ։ — 2. Ով գաւազ լուսեղեգ երիտասգ յիշեցեցք փաքափայլ եւ մեղաքաւիչս յաղօթս ներ բանագուլը եւ զծնուզան իւր։ եւ յսվանէս եւ փարհաթունս. եւ զեղբարն իւր զնայագինս. եւ զիւր զաւակս շաղիլոյն. եւ զմուբարքշահս ծառայս պատարանիս ՀՅ ծառայ սիրած աւետարանիս եւ զմկրտիչս յիշեցեցք ի քի։ բանագուլը. ամէն տարի ժ։ տկ. տամ։ շամշաղինս։ ծ. գկ տղիցայ ի նր աւետարան։ — 3. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցեցք զյոհանէս եւ զկենակցին իւր սուրթխաթունն եւ զանանի իւր զանվէրն եւ զանվէրն. եւ զիւր կենակիցն վիսերխաթունն. յիշեցեցք ի նր աղաւթս ձեր. եւ զշնորհր տիկինն այլ յիշեցեք։ — 4. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցեք ի մաքրափայլ եւ ի մեղայաքաւիչ յաղօթս ձեր ասեփան եւ զկենակիցն իւր զպարիզխաթունն եւ զծնողս իւր զնաչին եւ զնայագիլիքն։ զդանիէլ եւ զանանի։ եւ զՀարան։ եւ զՀարաղատ որ գիքն իւր։ եւ զամիրուան։ եւ զմիլիքայն եւ քի զձեզ յիշէ։ — 5. Ով գաւազ լուսերամից որ կաք առ. ի նր սեղանաս եւ սուրբ աւետարանիս յիշեցեք ի մաքրապափայլ սաղաւթս ձեր նուբարան եւ զծնողս իւր պարոն թոռ։ չերն մամայիկին, եւ պարոն ՀՅ։ եւ աւետարանս ի սաղաւթս ձեր յիշոյն տուհ զձեզ։

Էջ 344բ. 1. Ով գաւ լուսերամից յիշեցեք ի մեղայաքաւիչ յաղաւթս ձեր եւ ի մաքրապափայլ զնա զանարժան ծառայս ՀՅ զնաչիլուն սա. զիւր գեռաստ բաս։ նորաթին տղայն զամիր տարգիան եւ զիւր հայրն եւ զմայրն եւ միաբանեցայ նր աւետարանիս որ յամէն տարի անխափան տամ։ Ա։ լիտ։ (թուբ լիտր) ձեթ լեկեղեցին. ով որ զայս գիրս ընջէ ինքն ընջի ի դպրութիւն կենցաղս։ Եւ զնս զանգիտան եւ զանարժան ծառայս ՀՅ զոնի զաքարիէս եւ ՀՅ յիշոյոյդ ողորմութի ամէն։ ի թվ։ հայոց։ չՀգ (= 1324)։ ի համարանման տաւնիս։ — 2. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցոջիք ի մաքրափայլ եւ ի մեղաքաւիչ յաղաւթս ձեր զպարոն յակոբն եւ զծնուզան իւր զասրգիան եւ զմամիրն, եւ զկենակիցն իւր զմէլիք եւ. զծնուզան իւր զպարոնն եւ զեկիրսխաթունն եւ զծնուզան իւր, եւ յանենան տարի։ բ. պատարագ տան մեծ տաւներդն։ ՀՅ։ յակոբայ եւ։ ՀՅ։ պատարագ մէլիքին եւ քի զձեզ յիշէ։ — 3. յակոբն եւ. մէլիքխաթունն։ բՀ. գկ յիշատակ տալն ի յաւետարանս եւ լեկեղեցին որ է ՀՅՀՅՀՅ զն եմայ ճանապարհին որ հատաւ ի քի տէր մեր։

Էջ 345ա. Ով գաւազ քահանայից եւ հաւատարիմ ժողովուրդգ որ կացեալ կայք առաջի նր սեղանայն եւ առաջի նր աւետարանս ա(ա)նցեք ՀՅՀՅ ողորմի եւ յիշեցեք յաղաւթս ձեր գՀՈՒՆԱՆՆ եւ զկենակիցն իւր զմամայխաթունն. եւ զիւրոնց զաւակն զամիրշահն։ եւ զմամախաթի մայրն զնուլխաթունն որ է գրիգորին եւ գահարնաքին գուսորն եւ քի զձեզ յիշէ յիւր յաղաւթսն եւ ասանն ասցայ յամէն տարի։ գ։ ժամ։ բ։ ալագ։ ՀՅ։ մամայխաթին եւ ամիրշին։ եւ Ի։ քի յաղաւթեանն։ ՀՅ։ Հուամշին եւ։ ՀՅ։ նազիսաթունին։ եւ. յաւ որ այս աւետարանս լինի անպատճառ յիշեն եւ զ։ գ։ ժամն ասնին։ — 2. Ով գասց քահանայից եւ խաւատարիմ ժողովուրդգ որ կացեալ կայք առաջի նր սեղանայն եւ նր աւետարանիս եւ յիշեցՀ զպարոն խաչկոնէն եւ զծնողս իւր զաքարին եւ խաչրիշին եւ սուրբամիրն ի աղաւթս ձեր եւ ՀՅՀՅ զձեզ յիշէ եւ շամայխաթուն յիշեցեք ազաւթս ձեր։ զշախերն եւ կենակիցն ազիզն եւ զաւանն իւր զմամայսիկն եւ զշանն եւ զայիսաթունն եւ ՀՅ զձեզ յիշէ։ — 3. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցեք ի մաքրապափայլ եւ ի մեղայաքաւիչ յաղաւթս ձեր զգամուրն եւ զծնուզանն իւր զմՀՅՀՅուսուրն եւ զմայրն իւր էմՀՅայխաթունն եւ զեղբայրն իւր թուխթամուրն եւ զվարդանեալ կողակիցն իւր զՀՅՀՅրժամէլիքն յիշելոցդ եւ յիշողացդ ողորմացի քի եւ շնորհեսցէ ձեզ ի յիւր յաղորմութենէն ամէն։

Էջ 345բ. 1. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցեք ի մաքրապափայ եւ ի մեղայաքաւիչ ազաւթս ձեր զՀՅՀՅն եւ զիւ(ր) կենակինցն զՀՅՀՅն եւ յիշոյն աւրՀՅի ՀՅ եւ ի տարին։ ա։ լիւոր ձէթ յիշատակ։ — 2. Ով գաւազ լուսերամից յիշեցեք ի մաքրայ փայլ եւ ի մեղայաքաւիչ ազաւթս ձեր զխանգուլեալ եւ քի զշնորհարն զիմանին եւ զծնողն իւր զխուամշայն եւ զկենակիցն իւր զգուլամն

digitised by A.R.A.R.@

եւ ղեղարն իւր զայլ սոյն յիշեցէք քո եւ ի սարին աւր մի զաւագ Իսիշլարաթին պատարագն մատուցանեն եւ որ քարանայ (սա քարանայ) որ աւետարանիս տէր Լինի եւ Թախսիր արնէ ի մատուցանելն դատած եւ կապած լինի ի քեզ։ — 3. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր զանասան սատանՆ ու զիւր զկենակիցն զկիսիշ եւ զիւրեաց զծնունդսն. յամէն սարի։ Ի պատարագ է։ տանէնն ու զտանին. ա. յաքուտամն. ա. եկաիշին ՆԵՏ յիշէ զիշողն։ — 4. յիշեցէք ի քո զմտանաքն եւ զծնողն իւր զաղիզտիկին ի քո եւ զեկիշուն եւ զծնոգսն իւր զդանել եւ զաղբրացն ի քո եւ յիշողն աւրհնեալ ՆՅ։ եւ զսղմանրն եւ զծնողսն իւր։ — 5. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ ազաւթս ձեր զշնոխ։ որ տիկինն եւ զծնաւոգս իւր ատեփանան եւ զմայրն իւր մանայխաթունն ի ազաւթս ձեր։ — 6. Ով դաւք լուսերամից յիշէք յաղաւթս ձեր զտիրանն եւ զկոզակիցն իւր զհայոցն եւ զաւանն իւր զշնոփոր տիկինն է զգէոցն եւ զգրիգորն եւ ՆԵՏ զՆեզ յիշէ։

Էջ 346ա. 1. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ ազաւթս ձեր զզարան բրանսան եւ կենակիցն իւր գիւրտիկին եւ զաւանն իւր շնոխիտիկինն եւ շամիսաթունՆՆՆեւ զզարան եւ շամշատին եւ զարան շամխինչեն եւ զիւր կենակիցն ատաքխաթունն եւ մեբաստշայն եւ խուրլու մեկիքն եւ զծնողսն ատաքխաթունն զարան լուսերն կենակիցն իւր թաքայխաթունն եւ Աբայմելքն եւ ատամելքն որ կուլցան միայան ՆՐ աւետարանիս եւ ծերբեն եւ տաեն յիշողն աւրհնի ի ՆՐ աւետարանէ։ սիրայխաթունն եւ ֆախրատինն մանայխաթունն։ — 2. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր զգիսհլաան է վատշան եւ զծնոգսն իւր զհսանարն եւ զաւակիկինն եւ զկենակիցն իւր զմարթայխաթունն. եւ զծնոգսն իւր որ միաբանեցան աւետարանիս եւ քո զՆեզ յիշէ յիւր ազգայութիւնն, յիշեցէք եւ զմիթար եւ զծնոգսն իւր ա դեղն եւ քո զՆեզ յիշէ։ — 3. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ ազաւթս ձեր զզարան արվանան եւ զաւտարտիկինն եւ զարան տարգիսն որ կոչի սալան եւ ալի թաւրքմանն որ աւետարանիս միաբան մնան ով որ զաւետարանս կարդայ յիշէ ի քո եւ յիշողն աւրհնի ՆՅ։ — 4. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի ազաւթս ձեր արիւաին եւ կենակիցն իւր փարբարիկինն եւ զաւանն իւր գիսեանն եւ կիրակոսն լուսերն եւ աւարչայն եւ Նորտիկինն խաչարն։ շամշխաթունն եւ շամշայն։ եւ ազբրացն եւ խեքմանն եւ տայաս խաթուն յիշեցէք ի քո։

Էջ 346բ. 1. Ով դաւք եւ լուսերամից ի մաքրայփայլ յաղաւթս ձեր. եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր։ զդիրայտրս շնոք եւ զնայանս եւ զնայայ փիր հաւանն։ քանի որ կենդանի լինիմք աւետարանիս ծառայ լինիմք։ Ց. դկ. դամբ լոս եւ ձեթ ոյգին։ — 2. խոնարհեցայ սոյ զուանկն քո հոգիս մեռեալ է սոյ կեցոյ ի սանհանայն զկս զերծոյ։ ազբայսրեթեանդ արժանացայ, զի ես փափաքեմ ձայնի քո թէ եկ որդի ի փառս քո։ սոյ յի քեզ քո սոյ գայլսեանն բարխաւաւթեամբ ի փոխանն մնար քո եւ կուսի քաղցրութեամբ հայեայ ի ծառայս քո որ եմ փափաք ՆԵՏԵան ձայնի քո թէ թողեալ լիցին քեզ մեղք քո, ոգեպէս քանանացուն, եւ մաքաւորին, նոյնպէս թաղցին յանցանք զարիվնվլեքն. էլիսաթին, եւ որդուէլային, ազաւ

չանաւքս եւ բարխաւաւթեամբ ՆՐ ՆԵՏԵՆԻՆ։ — 3. Ցիշեա զարարիչն յՆԵՏ տուր հոգոյդ առնել պատարագ, ընդ մեռեալն էր խաքիս գնաս. եթէ զհոգիդ ունիս քեզ ճրագ. զմարմնդ քանի սիրես. ու իւրն ասանս գուփաքաք զմեղոց ազան ի բաց ջնջեաց որ կապի պակ քեզ ու թագ։ Ով պատուելի դաւք լուսերամից։ յորժամ ընթեռան ոյք զոր ՆԵՏաշանչ աւետարանս. զսուփանոս բանաւէրս յաղաւթս յիշեցէք սրտի մեռք. քո գնեզ յիշէ իւր բարին։ — 4. Պիս (= 1391) հրրորդին. ՆԿՆ հաղաւանք յոյժ ահագին։ Որպէս եղեան երկրորդ. դարձն. Ի. լենեղոց յամբս վերջին։ Ելհա Տրման ՆԵՏային. զոր ամն գրեաց ի ՆՐ տաւն։ վան աւարն կատարաւեին. որ կատարի ուրբաթ աւրին։ Զոր անդ մարգկան գործքդն սպասին. յաղեզ ձայնէն թա. գաւարին։ —

Էջ 347ա. (մեծ մասը քերուած եւ լեռոյ) եւ խաւմայարանն ազատեցի զիսոյգն ի ՆՐ խաչիկ աւետարանին վկայաբերով։

Էջ 347բ. 1. Ով դաւք լուսերամից յիշեցէք ի մաքրայփայլ եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր զզարան մկրտիչ եւ զծնոգսն իւր գրիգոր եւ զգալանն եւ զնասրոմն եւ զգաւրգին զտարաժամ ազոյ մեռեալսն ի քո եւ յիշողք յիշեալ լիջիք ի ՆՅ։ եւ սվ որ աերեսոգէ ՆՐ աւետարանիս այսիկ հանապազ զհամբարձման զնը պատա(բա)գն մկրտչին տայ ՆԵՐԳԵՐ եւ անձանձիր, եւ հանապազ յիշողիք ի ՆՐ յաղաւթս ձեր եւ քո զՆեզ յիշէ ի միանգամ գալստեանն իւրում ամէն. եւս տաւուել յիշեսոյիք զանգն եւ զծնոգսն իւր ամէն։ — 2. յիշեալն յաղաւթս ձեր զնուիրելբեկին եւ զծնոգսն իւր զնոխվոր. եւ զմինեն զմարիմ կենակիցն իւր եւ զհայրն իւր զկիր միեալ եւ զմայրն իւր զկիր այն զի ազբամացի նոցայ քո. եւ յիշողք յիշեալ լիջիք ի ՆՅ ամէն։

Էջ 348ա. Եւ վանեցի ՆՐ ըստկիսանս ժ. ա. ակ. ՆԲ. խաչիկ յաւետարանին։ ասի որ տատարի տեղն շինեն խարտեն. յիշատակ իմ հաւր մխիթարին իմ մաւր խանազին եղբայր տատին ՆԵՏայտաւրին ախիմանին գիրիգորին իմ որդոյ տատին ՆԵՏ ընդ երկան տաւրց անէ տարնն հայր։ Թվվ. ա. Լ. գ. էր գեսաւ։ ժ։ ան տաւն էր ինչ ամիրման բերեր էջեցին։

Էջ 348բ. Ցիշեցէք յաղաւթս ձեր զզարան տարգիս եւ զշնոհվոր տիկին յաղաւթս ձեր զի փարանեցաք ՆՐ աւետարանիս եւ քանի կենդանի լինինք հասուցինք յամէն տարի։ բ։ գ։ յիշատակ տատանն եւ լուսերուն յիշեցէք ի մաքրայփայլ եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր զտարաժամ ազոյ մեռեալսի ի քո զաղաւտարար որդի մխիթարայ եւ քո զՆեզ յիշէ ամէն։ եւս տաւուել յիշեսոյիք զգագիկ եւ զներսես տարաժամ ազոյ մեռեալքն եւ զիս յաւրենս Ղի եւ զփաւանց տիկին տիրոհի գուտաց եւ թոան. քայր եւ մայր քահանայից յիշեցէք ի քո եւս տաւուել զգէրեն եւ զկենակիցն իւր եւ զասիրն եւ զաւանն յիշեցէք ի քո եւ. յիշողք յիշեալ լիջիք ի ՆՅ։ յիշեցէք ի միաբանութիւն զորգորն զորդի փանոսի եւ զբերայն ի մաքրայփայլ յաղաւթս ձեր եւ զարգրիս նոր թագաւորն եւ զկենակիցն զհնայն, ի յամէն սարի։ Ի։ տեղ։ եւ տարգիսն։ Ի։ տեղ։ յիշեցէք ի մաքրայփայլ եւ ի մեղայքաւիչ յաղաւթս ձեր զգաւչխաթունն եւ զծնոգսն իւր զմուրարարշաչն եւ զմարիամ եւ զանդ զՆեզ յիշէ։ եւ զմինայիկինն։ յիշեցէք զմարկոս եւ զեկիսաթունն։

(Շարունակելի։) Ա. Ց. ԱՇՄՈՒՆԻՆ

digitised by A.R.A.R.@